βούλα τοῦ 'Αλῆ Πασᾶ. 'Αλλ' ὁ Χουρσὶτ ὑποψιάστηκε πὼς ἡ σφραγίδα ἦταν ψεύτικη. Ρώτησε λοιπὸν κι' ἔμαθε ὅτι μόνο ὁ Θανασούλας Βαλτινὸς ἦταν σὲ θέσι νὰ ἐξελέγξῃ τὴ γνησιότητά της, γιατὶ αὐτὸς τὴν ἤξερε καλά. 'Ο Χουρσὶτ ἐκάλεσε τὸν αἰχμάλωτο καὶ τοῦ παρουσίασε διάφορα ἔγγραφα γνήσια, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸ λογαριασμὸ τοῦ 'Ιουδαίου προμηθευτῆ. 'Ο Θανασούλας, χωρὶς δισταγμό, ἐδήλωσε ὅτι ὅλες ἡ ἄλλες σφραγίδες εἶνε γνήσιες καὶ μόνο τοῦ 'Εβραίου εἶνε ψεύτικη. —«'Η σφραγίδα αὐτή, εἶπε, εἶνε παρὰ μιὰ τρίχα μικρότερη ἀπὸ τὴν ἀληθινὴ τοῦ 'Αλῆ». 'Ο Χουρσὶτ Πασᾶς διάταξε ἀμέσως νὰ γίνῃ ἔρευνα στὸ σπίτι τοῦ 'Εβραίου, ἡ ψεύτικη σφραγίδα βρέθηκε καὶ ὁ 'Εβραῖος κατεδικάσθη εἰς θάνατον. 'Ο ἀπαγχονισμός του ἐξετελέσθη τὴν ἄλλη μέρα, στὴν πλατεία τῶν 'Ιωαννίνων. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἐλύτησε τὸν Θανασούλα τόσο, ὥστε *«ὡρκίσθη ν' ἀποκρύψῃ τὴν ἀλήθειαν, ὁσάκις τοῦτο δὲν τοῦ ἐπεβάλλετο ὑπὸ τοῦ καθήκοντος καὶ τοῦ ὅρκου»*

* * *

Τὸ δεύτερο ἐπεισόδιο εἶνε τὸ ἀκόλουθο :

Μετὰ τὴν διάλυσι τῆς πρώτης πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου, ποὺ οἱ Τοῦρκοι κατατροπώθηκαν κι' ἀναγκάστηκαν νὰ φύγουν κινηγημένοι, οἱ δυὸ Τουρκαλβανοὶ ποὺ ἐφύλαγαν τὸν αἰχμάλωτο Θανασούλα τὸν ἐρώτησαν μὲ ἀφέλεια :

— 'Ορέ, τί ἔχουν οἱ Ρωμηοὶ ποὺ πολεμᾶνε ἔτσι τοὺς Τούρκους;

— Πολεμᾶνε γιὰ τὴ λευτεριά τους καὶ γιὰ τὴ θρησκεία τους ! ἀπάντησε ὁ Θανασούλας.

Τότε οἱ 'Αλβανοὶ ἐξύβρισαν τὸ θρησκευμα τῶν Χριστιανῶν. ὁ Θανασούλας θύμωσε, ἄρπαξε ἕνα δαυλὶ καὶ τὸ πέταξε κατακέφαλα στοὺς δυὸ 'Αλβανούς. Αὐτοὶ θὰ ἤθελαν βέβαια νὰ τὸν σκοτώσουν τὴν ἴδια στιγμή, ἀλλὰ ἐφοβοῦντο τὸν Χουρσίτ, ποὺ εἶχε διατάξει νὰ μὴ πειραχτῇ οὔτε τρίχα τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἕλληνος αἰχμαλώτου. Τὴν ἄλλη μέρα ὅμως, ποὺ τὸν βρῆκαν μόνο, σκέφτηκαν νὰ τὸν ἐξοντώσουν μὲ 'Αρβανίτικη μπαμπεσιὰ καὶ τὸν ἐτυροβόλησε ὁ ἕνας δολίως ἀπὸ πολὺ κοντὰ καὶ μὲ δυὸ μάλιστα σφαῖρες, ἀλλ' εὐτυχῶς ἀπέτυχε.

Τότε ὁ Θανασούλας χύνεται κατ' ἐπάνω τους, σπρώχνει τοὺς δυὸ δολοφόνους ἔξω ἀπὸ τὸ δωμάτιό του, κλείνεται μέσα κι' ἑτοιμάζεται ν' ἀμυνθῇ. Ἕνα πλῆθος ἀπὸ φανατικοὺς 'Οθωμανοὺς ἐπολιόρκησε ἀμέσως τὸ δωμάτιό του καὶ τὸ ἔλεγαν νὰ παραδοθῇ, ἀλλοιῶς τὸν ἐφοβέριζαν νὰ τὸν κάψουν ζωντανό ! 'Αλλ' ὁ Θανασούλας κρατοῦσε γενναῖα τὴν ἄμυνα καὶ τότε μόνον παραδόθηκε, ὅταν ἦρθε ὁ Διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας, ὁ περίφημος Ταχὴς 'Αμπάζης καὶ τὸν ἐβεβαίωσε μὲ ὅρκο ὅτι θὰ τὸν προστατέψῃ καὶ θὰ ἱκανοποιήσῃ τὴ θρησκεία του ποὺ τὴν ἔβρισαν.

'Αρχιστράτηγος τῆς ἀποτυχημένης πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου ἦταν, ὡς γνωστόν, ὁ 'Ομὲρ Βριώνης. Αὐτὸς ἐπῆρε μιὰ μέρα κατὰ μέρος τὸ Θανασούλα καὶ τοῦ ἐπρότεινε νὰ τοῦ διευκολύνῃ τὴν ἀπόδρασι, γιὰ νὰ πάῃ στὸ Μαυροκορδᾶτο καὶ τοὺς λοιποὺς ἐπαναστάτες καὶ νὰ τοὺς καταφέρῃ νὰ ἐπεκτείνουν τὴν ἐπανάστασι ὥς τὸ Δομοκὸ καὶ τὴν Ἄρτα. 'Ο σκοπὸς τοῦ πονηροῦ 'Ομὲρ Βριώνη ἦταν ἀπλούστατος : Ἤθελε νὰ καταστῇσῃ μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν ἀναγκαία τὴν παραμονή του στὰ Γιάννενα, ἐπειδὴ ἡ Ὑψηλὴ Πύλη θὰ ἐσκέπτετο ὅτι μόνος αὐτὸς ἤξερε τὰ τῆς ἐπαναστατημένης Ἑλλάδος. 'Ο Θανασούλας προσποιήθηκε ὅτι ἐδέχτηκε τὴν ἀποστολὴ αὐτή, ἔφυγε καὶ δὲν ξαναγύρισε !

Μαζὺ μὲ τοὺς Ἕλληνες πολεμάρχους ὁ Θανασούλας Βαλτινὸς ἀγωνίστηκε γενναῖα ἐναντίον τῆς Τουρκικῆς τυραννίας. Μετὰ δὲ τὴν ἀποκατάστασι τῆς Ἑλλάδος σὲ Κράτος, ὁ βασιλεὺς Ὄθων τὸν ἐξετίμησε ἰδιαιτέρως καὶ τὸν ἐπῆρε στὰ ἀνάκτορά του ὡς ὑπασπιστή. 'Ο Θ. Βαλτινός, ἀφοσιωμένος στὸν Ὄθωνα, τὸν παρακολούθησε καὶ στὴν ἐξορία του, στὴ Βαυαρία, ἦταν παρὼν καὶ στὶς τελευταῖες στιγμὲς τοῦ δυστυχισμένου βασιλέως καί, μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Ὄθωνος, ἐγύρισε στὴν Ἑλλάδα.

'Ο Θανασούλας Βαλτινὸς πέθανε μὲ τὸ βαθμὸ τοῦ ὑποστρατήγου, πολὺ γέρος.

ΤΑ ΔΙΚΑ ΜΑΣ

ΜΕ ΔΥΟ ΛΟΓΑΚΙΑ

Τὸ ψήφισμα περὶ συστάσεως ταχυδρομείου ἐν Ἑλλάδι ἐξεδόθη στὸν Πόρο στὶς 24 Σεπτεμβρίου 1828, ἐπὶ Καποδιστρίου.

— Τὰ πρῶτα Ἑλληνικὰ γραμματόσημα τυπωθῆκαν στὸ Παρίσι καὶ ἐτέθησαν εἰς κυκλοφορίαν τὴν 1η 'Οκτωβρίου 1861.

— Οἱ συμβολαιογράφοι, μέχρι τοῦ 1843, ὀνομάζοντο μνήμονες, τότε δὲ ἔπῆραν γιὰ πρώτη φορὰ τὴ νέα τους ὀνομασία.

— 'Από τὶς ἀρχὲς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως μέχρι τοῦ ἔτους 1828 ὅλες ἡ δημόσιες σφραγίδες ἐχρησιμοποιοῦσαν ὡς σύμβολο τὴν εἰκόνα τῆς 'Αθηνᾶς, ἀντὶ τοῦ μετέπειτα φοίνικος.

— Τὰ παλαιὰ γραμματόσημά μας ἔφεραν ἀπάνω τους τὴν εἰκόνα τοῦ 'Ερμοῦ κατ' ἀπαίτησι τοῦ βασιλέως Ὄθωνος, ὁ ὁποῖος ἤθελε νὰ συμβολίσῃ μ' αὐτὸ τὴν ταχύτητα.

ΣΠΑΘΙ ΚΑΙ ΠΕΝΑ

Ο ΜΑΡΚΟΣ ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΟΣ!

Ἕνα περίεργο χειρόγραφο τῆς Παρισινῆς Βιβλιοθήκης. Τὸ Ἑλληνοαλβανικὸ Λεξικό. Τί διηγεῖται ὁ Πουκεβίλ. Ἡ πρώτη σελίδα. Μία γνώμη τοῦ Σπυρ. Λάμπρου.

Θὰ τὸ φανταζότανε κανεὶς ὅτι ὁ ἐπικὸς ἥρως τῆς Ἐπαναστάσεως, ὁ Μάρκος Μπότσαρης, ὑπῆρξε καὶ λεξικογράφος ; Καὶ ὅμως, στὴν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη τῶν Παρισίων σώζονται χειρόγραφα μιᾶς τέτοιας ἐπιστημονικῆς ἐργασίας τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Σουλιωτῶν.

Τὸ πρᾶγμα θὰ φανῇ παράξενο, γιατὶ εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ Μάρκος Μπότσαρης ἦταν σχεδὸν ἀγράμματος. Μόνο λίγη ἀνάγνωσι καὶ γραφὴ εἶχε διδαχθῆ, ὅταν ἦταν παιδάκι, ἀπ' τὸ μεγάλο καλόγηρο Σαμουήλ, τὸν ἥρωα τοῦ Κουγκίου... Κατὰ τὰ 1803 ὁ Μάρκος, μετὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ Σουλίου ἀπὸ τὸν 'Αλῆ Πασᾶ, ἀναγκάστηκε, μαζὺ μὲ τὴν οἰκογένειά του, νὰ ζητήσῃ ἄσυλο στὴν Κέρκυρα, ὅπως καὶ ἄλλοι Σουλιῶτες.

Μετὰ δύο ἔτη πέρασε ἀπὸ κεῖ ὁ πολὺς Πουκεβίλ, διωρισμένος γενικὸς πρόξενος τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως στὰ Γιάννενα. Γνωρίστηκε μὲ τὸν Μπότσαρη καί, φαίνεται, πῆρε τὰ χειρόγραφα τοῦ λεξικοῦ του, τὰ ὁποῖα, μετὰ τὸ θάνατο τοῦ ἥρωος, παρέδωσε στὴν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη τῆς πατρίδος του, μὲ ἰδιόχειρη ἀφιέρωσί του.

Σήμερα εἶνε ταξινομημένα στὰ 'Αλβανικὰ χειρόγραφα τῆς Βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων, ὑπ' ἀριθ. 1. Ἀποτελοῦν δὲ τετράδιο μικροῦ ὀγδόου σχήματος μὲ 244 σελίδες. *«Τὸ λεξικὸν τοῦτο ἐγράφη διὰ χειρὸς τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, ἐν Κερκύρᾳ, τῷ 1809, ἐνώπιόν μου»*, βεβαιώνει ἐνυπογράφως στὴν πρώτη σελίδα ὁ Πουκεβίλ., ὁ ὁποῖος ἐδώρησε τὰ χειρόγραφα στὴ Βιβλιοθήκη μετὰ δέκα ἔτη, στὰ 1819.

«ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΡΩΜΑΪΚΟΙΣ ΚΑΙ ΑΡΒΑΝΗΤΗΚΟΙΣ ΑΠΔΗΣ», τιτλοφορεῖ ὁ Μπότσαρης τὸ ἔργο του. Ἡ σελίδες εἶνε δίστηλες καὶ χωρίζουνται στὴ μέση μὲ γραμμὴ κάθετη. Στὴν πρώτη σελίδα ὑπάρχουν ἡ ἁπλὲς Ἑλληνικὲς λέξεις, στὴ δεύτερη ἡ 'Αρβανίτικες, γραμμένες μὲ Ἑλληνικὰ γράμματα. Στὴν ἀρχὴ κάθε σελίδας ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφὴ ΛΕΞΙΚΟΝ ἢ ΛΕΞΙΚΟΝ ΔΙΓΛΟΣΣΟΝ ἢ ΔΙΓΛΩΣΣΟΝ.

Νὰ τώρα ἡ πρώτη σελίδα, πιστὰ καὶ μὲ τὴν ὀρθογραφία της, ἢ μᾶλλον μὲ τὶς ἀνορθογραφίες της :

Ηγουμένη = ἐπαραι. καλογρέδετ, μοναστήριον = μαναστήρ, ἀγγαληάζο ὀλήγον = ἀγγαληᾶς πάκ, ἀφὴνω = ἀλητάζε, Κάτω καὶ ὑψηλὰ = ρηπὸς ελάβρτ, ἀρκετὰ = στοῦμ, φόρεμα = πέτκη, σκολήον = σκολήω, λαβοματὴ = ληαβόμα, πληγὶ = πῆκα, πληγὶ = γερά, σίδερο ζημία = χέκουρ ντέμ, ἀγρηος = ὔ ἔκρε, ἀγριᾶδα = κρέσελε, καρπερὸ καλοκέρι = μπολὲκ βέερα, φλόγα = φηάμα.

Τὸ Λεξικὸ τελειώνει μὲ τὶς ἀκόλουθες λέξεις : *χορηάτης ὀκνὸς = φισαταρ τεμπέλ, ἤσκοιος = χέ, βράχος καὶ λεονταρὶ = σκέμπ ἐ λονταρ, ρέβγομαι = γκρομεσίτ.*

Καθὼς βλέπετε, κανένα σύστημα δὲν ὑπάρχει στὴν καταγραφὴ τῶν λέξεων. Ἡ κατάταξις δὲν εἶνε οὔτε ἀλφαβητικὴ, οὔτε καμμιὰ ἄλλη. 'Ο λεξικογράφος ἔγραψε τὶς λέξεις ὅπως τοῦ ἐρχόντανε στὸ νοῦ, ἐκτὸς ἂν ὑποθέσουμε ὅτι, ἔχοντας μπροστά του κάποιο 'Ελληνικὸ κείμενο, ἐδιάλεγε ἀπ' αὐτὸ λέξεις καὶ ἀπέναντί τους ἐσημείωνε τὴν 'Αλβανικὴ μετάφρασι.

'Ο ἀείμνηστος ἱστορικὸς Σπυρ. Λάμπρος, ποὺ εἶδε τὸ πολύτιμο χειρόγραφο στὰ 1876, στὴν Παρισινὴ Βιβλιοθήκη, γράφει ὅτι θὰ ἦταν πολὺ πεζὸ νὰ ὑποθέσουμε ὅτι ὁ Σουλιώτης ἥρως κατέγραφε τὶς λέξεις, ἔτσι ἄσκοπα, γιὰ νὰ περνᾶ τὶς ὧρες τῆς ἀργίας του ἢ γιὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν περιέργεια τοῦ Πουκεβίλ. Δὲν ἐφιλοδοξοῦσε βέβαια δάφνες συγγραφικές, αὐτὸς ποὺ μόλις καὶ μὲ κόπο ἔσερνε τὴν πένα στὸ χαρτὶ καὶ ποὺ ἑτοιμαζότανε νὰ σύρῃ πάλι τὸ σπαθὶ μόλις ἠχήσῃ τὸ σάλπισμα τῆς Ἐπαναστάσεως.

«Εἰς τὴν Πατρίδα, χάριν τῆς ὁποίας ἐπρόκειτο νὰ θυσιασθῆ, — προσθέτει ὁ Λάμπρος — *ἤθελε ὁ Μάρκος Μπότσαρης νὰ προσφέρῃ ὄχι μόνον τὰς ὑπηρεσίας του ὡς στρατιώτης, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀσθενῆ κάλαμον, προετοιμάζων διὰ τῆς διαδόσεως μερικῶν στοιχειωδῶν καὶ ἀναγκαίων γνώσεων τῆς 'Αλβανικῆς, εἰς τοὺς Ἕλληνας μᾶλλον, ἢ τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τοὺς 'Αλβανούς, τὴν μέλλουσαν νικηφόρον συνεννόησιν καὶ σύμπραξιν Ἑλλήνων καὶ 'Αλβανῶν κατὰ τὸν 'Εθνικὸν ἀγῶνα».*

Τὸ χειρόγραφον τοῦ Μάρκου Μπότσαρη μένει ἀκόμη ἀνέκδοτον.

ΜΙΑ ΦΡΟΝΙΜΗ ΑΠΑΝΤΗΣΙ

Ὅταν ὁ βασιλεὺς τῆς Ἠπείρου Πύρρος ἐκάλεσε κάποτε σὲ μονομαχία τὸν 'Αντίγονο, ἐκεῖνος τοῦ ἔδωσε τὴν ἑξῆς ἀπάντησι :

— Ἂν ὁ Πύρρος βαρέθηκε τὴ ζωή, θὰ βρῇ πολλοὺς δρόμους ποὺ ὁδηγοῦν στὸ θάνατο...